

Ризики формування інституту соціального захисту населення України (на прикладі Львівської області)

Досліджено складові формування інституту соціального захисту населення, зокрема в регіональному вимірі. Проаналізовано низку ризиків, що перешкоджають належному функціонуванню цього інституту. Висвітлено чинники, які істотно знижують ефективність національної і регіональної політики соціального захисту в умовах фінансово-економічної кризи при акумуляції соціальних ризиків. Пропонується врахування особливостей соціально-економічного розвитку регіону в ув'язуванні з поліструктурністю його соціального середовища, диференціацією населення за його доходами при розробці соціально-захисних програм (на прикладі гірських районів Львівської області).

Ключові слова: система соціального захисту населення, інститут соціального захисту населення, ризики формування інституту соціального захисту населення.

За сучасних умов наукове розуміння соціальної політики кожної держави повинно базуватися на положенні про її двовекторне спрямування, що полягає у поєднанні соціального розвитку і соціального захисту. За функцією розвитку соціальна політика в кінцевому підсумку сприяє розв'язанню завдання максимізації благополуччя суспільства (людини), за захисною – мінімізації неблагополуччя та соціальних ризиків. Застосування системно-цільового підходу до вирішення соціальних проблем при моделюванні державної соціально-захисної політики вимагає: упереджувально-профілактичної націленості заходів соціального захисту як протидії поширенню бідності, демократизації цієї системи через раціональне перенесення захисних функцій соціальної політики держави на регіональний рівень влади, диференційованого підходу при застосуванні соціальних стандартів щодо відповідних категорій населення. Ефективність політики соціального захисту істотно обмежують такі фактори: недосконалість законодавчої і нормативно-правової бази соціального управління, ринкових відносин і соціально-економічних механізмів реалізації захисних прав і гарантій, відсутність однозначної оцінки соціальних наслідків управлінських рішень, а також відповідальності органів виконавчих структур за зниження рівня життя населення, нерозвиненість принципів трипартизму, нерозмежованість соціально-захисних функцій між суб'єктами трудових відносин. У контексті фінансово-економічної кризи загальнонаціональна соціально-захисна політика держави повинна істотно пом'якшувати негативні наслідки акумуляції ризиків формування інституту соціального захисту населення України.

До розробки теорій та концепцій соціального захисту населення, а також удосконалення механізмів його регулювання долучилось чимало науковців, зокрема Н. Абакумова, О. Анненкова, О. Балакірева, С. Бандур, Н. Борецька, І. Бондар, М. Волгін, Т. Ганслі, І. Гнибіденко, Г. Задорожний, С. Кадомцева, К. Кернс, Л. Клівіденко, А. Колот, Ю. Кулікова, В. Куценко, В. Лепа, Е. Лібанова, О. Макарова, М. Назаров, О. Новікова, В. Новіков, В. Онікієнко, О. Палій, Н. Рімашевська, Т. Сааті, У. Садова, В. Скуратівський, Г. Слезінгер, Є. Холостова, Т. Черкасова, Ю. Шклярський та ін.

У конституційному вимірі Україна задекларувала соціальну спрямованість свого розвитку, держава бере на себе зобов'язання і відповідальність виступати реальним гарантом соціальних прав своїх громадян і формувати законодавчу базу соціального захисту населення, регулювати соціальну компенсацію певним категоріям з метою уникнення конфліктів і ризиків внаслідок нерівномірного розподілу ресурсів, підтримувати безпеку і умови життєдіяльності громадян, у чому власне і полягає захисна функція соціальної політики. Згідно з Основним Законом, утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, ст. 1], котра, зокрема, зобов'язується гарантувати: право особи на соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [1, ст. 46]; право на достатній життєвий рівень [1, ст. 48] тощо. Із змісту зазначених положень випливає, що: держава не є пасивним спостерігачем при реалізації прав і свобод громадян, а активно бере участь у забезпеченні їх реалізації, що, безперечно, свідчить про її соціальну орієнтацію.

Послаблення соціальної політики в галузі розвитку людських ресурсів у нинішній час може дорого коштувати в майбутньому. Превентивне інвестування в людський капітал в економічній оцінці буде мати відображення в очікуваному зростанні продуктивності праці, в соціологічному ж вимірі відобразиться в характеристиках способу і стану життя носіїв цього людського капіталу як поліструктурної категорії, яка акумулює в собі і вартість, і рівень, і якість, і стиль життя населення. Безпосередній вплив на відтворення та розвиток людського капіталу, що на сьогодні є чи не найбільшим багатством будь-якої держави, має формування якісно нового та удосконаленого інституту соціального захисту населення.

Становлення інституту соціального захисту населення на українських теренах має складний шлях формування та розвитку. Зокрема, у попередній формації свого існування цей інститут охоплював державну та громадську допомогу особам, які втратили працездатність і не мають джерел для існування, включав різні види забезпечення – пенсії та допомоги, безплатне утримання громадян у будинках-інтернатах для престарілих та інвалідів, забезпечення інвалідів автотранспортом, протезуванням, санітарно-курортним лікуванням та ін. Разом з тим фактично не втілювалися інституційні державні гарантії на випадок безробіття, стосовно забезпечення мінімальної заробітної плати, мінімального прожиткового мінімуму, інших соціальних стандартів [2, с. 520-522].

Варто зазначити, що термін «соціальний захист» в Україні вживається у нормативно-правовій та економічній літературі доволі нетривалий період. Значною мірою він опирається на термін «соціальне забезпечення». Однак ця дефініція характеризує дещо вужче поняття, ніж соціальний захист. Для забезпечення та реалізації інституту соціального захисту населення використовується розширене тлумачення – система соціального захисту населення. Система соціально захисту населення як комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту (благополуччя) кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах та певних ризикових ситуаціях, передбачає створення ефективного механізму соціального захисту. Його елементами є: нормативно-правові заходи; соціальні заходи; фінансово-економічні заходи; інформаційні ресурси; організаційні інструменти.

Опираючись на соціогуманістичну парадигму інституціоналізму, власне інститут соціального захисту охоплює сукупність дій та способу мислення, втілених у соціальних звичаях, цінностях, мотиваціях, правилах та поведінці щодо перерозподілу суспільного багатства на користь людей, які тимчасово чи постійно потребують особливої уваги з боку суспільства: від багатих до бідних, від здорових до хворих, від молодих до літніх, що фактично реалізує принцип солідарності поколінь.

У той же час соціальне забезпечення у системі соціального захисту населення виконує функцію накопичення та розподілу коштів соціального захисту, призначених для соціальної допомоги, виплат з соціального страхування та ін. Соціальне забезпечення включає пенсії та різні види допомоги (з тимчасової втрати працездатності, з причин вагітності й пологів, догляду за дитиною до трьох років, догляду за хворою дитиною, на поховання, а також допомоги непрацездатним особам, дохід яких менший від встановленої межі малозабезпеченості тощо). Соціальне забезпечення передбачає надання допомоги в натуральному вигляді (обслуговування інвалідів, людей похилого віку у спеціалізованих установах – будинках-інтернатах, вдома та ін.).

З іншого боку, соціальний захист у державі реалізується через матеріальне забезпечення також і економічно активного населення (шляхом соціального страхування та пенсійного забезпечення) [3, с. 401-402].

Соціально захисна політика, направлена на забезпечення прав і гарантій людини у різних сферах її життєдіяльності та підтримці належної якості життя, свою головну мету визначає як надання кожному членові суспільства, незалежно від соціального походження, національної або расової приналежності, можливості вільно розвиватися, реалізувати свої знання, здібності і нахили. Отже, державні механізми забезпечення соціального захисту спрямовані на кожного індивіда і стосуються не лише найменш забезпечених категорій, але населення в цілому. При цьому зазначимо, що в будь-якій країні є найуразливіші соціальні групи, які потребують підвищеної уваги з боку суспільства та держави. Практика розвинених країн свідчить, що захист соціально-вразливого населення повинен бути одним із пріоритетних напрямків соціальної політики.

Соціально-вразливі верстви населення, як індивіди або соціальні групи, мають більшу за інших ймовірність зазнати соціальних збитків від дії економічних, екологічних, техногенних та інших чинників сучасного життя. До соціально-вразливих категорій населення, що потребують першочергової допомоги з боку держави, належать: пенсіонери, інваліди, сім'ї з дітьми, діти-сироти, молодь, безробітні, постраждалі від Чорнобильської аварії, малозабезпечене населення, маргіналізовані верстви населення (бездомні, залежні від алкоголю, наркотиків, правопорушники) та ін.

Соціальний захист та допомога населенню мають бути диференційованими в залежності від рівня доходу, міри працездатності, а в окремих випадках – за принципом зайнятості в суспільному виробництві. Диференційований підхід до вибору форм і заходів соціального захисту гарантує: для працездатного населення – створення належних умов праці і робочих місць; для непрацездатних (або працездатних, які за певних обставин потребують державної підтримки), пенсіонерів та інвалідів – соціально гарантований рівень життя та підтримку держави; для деяких особливо вразливих верств населення – розробку та впровадження спеціальних програм соціальної підтримки. Дієвою формою, яка відображає ди-

ференційованість соціального захисту, є адресна допомога категоріям населення, які найбільше потребують такої підтримки.

В наш час соціальний захист вразливих верств населення здійснюється шляхом таких форм та заходів: 1) виплати пенсій за віком, з інвалідності, в разі втрати годувальника, за вислугу років, за особливі державні заслуги перед Україною, соціальні пенсії, виплати державних допомог (трудові допомоги, соціальні допомоги, допомога тим, хто доглядає психічно хворих; допомоги при малозабезпеченості); 2) виплати адресної соціальної допомоги (житлово-комунальні субсидії; адресна допомога малозабезпеченим сім'ям); 3) соціальне обслуговування працездатних (стаціонарне обслуговування, обслуговування за місцем проживання та ін.); 4) надання пільг ветеранам війни, інвалідам, особам, які мають особливі заслуги перед Україною.

Окрім того, необхідно врахувати, що захисна функція соціальної політики є основною у кризових станах економіки, коли соціально-економічна ситуація призводить до надмірного неспівпадіння суспільних потреб з можливістю їх задоволення, тобто супроводжується виникненням соціальних дефіцитів і ризиків. Потреба в соціальному захисті виникає саме за наявності факторів соціальних ризиків, що мають різноманітний характер (політичний, правовий, економічний, соціальний, демографічний, екологічний, поселенський, міграційний та ін.). Формування сучасного інституту соціального захисту населення повинно також включати і регіональні особливості розвитку територій. Адже просторово-географічне, соціально-економічне та етнічне середовище України є багатоманітним і таким, що має істотні регіональні розбіжності, в тому числі як за доходами, так і за витратами населення, що суттєво впливає на рівень їх життя та стан соціальної захищеності.

Слід зауважити, що в сучасній практиці статистичних досліджень грошових доходів населення останніх років почала надаватися більш деталізована інформація про утворення грошових надходжень. На відміну від використання у попередні роки показника оплати праці в агрегованому вигляді, зараз відслідковуються більш розгорнуті джерела її утворення і подаються за такою схемою: оплата праці та доходи від підприємницької діяльності всього і в тому числі робітників, службовців, з урахуванням дивідендів, процентів від акцій та вкладів у майно підприємств та організацій; доходи та інші надходження фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності; працівників сільськогосподарських підприємств; доходи домогосподарств.

Це дозволяє відстежувати залежність заробітної плати від розвитку ринкових відносин, виділяти окремо доходи від суто підприємницької діяльності та найманої праці, а також окремо працівників аграрної сфери тощо. Окремо подаються показники трансфертних надходжень за пенсіями і допомогам (в окрему статтю виділяються стипендії), завдяки чому чіткіше відслідковується фінансова складова інституту соціального захисту.

Варто зазначити, що розвиток фінансової складової інституту соціального захисту населення у Львівській області значною мірою залежить від соціально-економічних особливостей регіону, причому одним із векторів цього розвитку є політика держави щодо доходів населення та регулювання системи оплати праці, адже забезпечення належних умов оплати праці сприяє покращанню соціального захисту щодо працездатного населення [4, с. 338-339].

У цьому зв'язку необхідно врахувати, що регіональну соціальну політику слід розглядати як систему заходів, яка спрямовує процеси реалізації загальнодержавних інтересів та можливостей у сфері соціальних проблем на локальний рівень, а також безпосередньо забезпечує реалізацію внутрішніх регіональних інтересів. Регіональна політика в цій сфері покликана забезпечувати раціональне використання ресурсного потенціалу регіону і на цих засадах вирішувати соціальні проблеми місцевого населення за умов дотримання балансу інтересів держави та регіонів. Принцип надання та фінансування державою мінімальних соціальних гарантій всьому населенню України й одночасне сприяння підвищенню рівня задоволення потреб населення за рахунок ресурсів адміністративно-територіальних одиниць найбільшою мірою відповідає сучасному рівню та пріоритетам соціально-економічного розвитку держави [5, с. 35-41].

При дослідженні доходів населення Львівської області (табл. 1) виявлено такі тенденції в динаміці основного соціально-економічного індикатора рівня життя, яким є оплата праці. Наприклад, у 2007 р. середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників змінювалася у межах від 800 грн. у Буському районі до 1495 грн. у Стрийському районі (з різницею у 695 грн.). Така ж ситуація проявлялася не тільки в районному зрізі, але й у містах обласного значення. Зміна цього показника в аналізованому році становила 541 грн. Найвища середньомісячна зарплата була у м. Львові (1324 грн.), найменша – у м. Новий Розділ (783 грн.). Зазначимо, що ця диференціація зберігається з часовим лагом та з ростом величини показника і засвідчує, що населення у різних районах однієї області мало різний ступінь гарантованого фінансового забезпечення і відповідно різні можливості підтримки рівня та якості життя, а відтак рівня соціальної захищеності.

Як уже зазначалося, одним із ризиків формування інституту соціального захисту населення у Львівській області є неврахування диференційованості доходів населення. Однак варто зосередити увагу на динаміці номінальної середньомісячної заробітної плати найманих працівників та її співставлення з основним державним соціальним стандартом – прожитковим мінімумом на 1 особу на 1 місяць (наприклад, при аналізі оплати праці населення гірських районів Львівщини – Дрогобицького, Самбірського, Сколівського, Старосамбірського, Турківського).

За даними рис. 1 у загальній тенденції формування первинних доходів населення помітне суттєве (у 1,1–3 рази) відставання величин прожиткового мінімуму від величин заробітної плати у 2000-2004 рр., і лише починаючи з 2005 р. простежується позитивне сальдо між усередненим значенням прожиткового мінімуму на 1 особу на 1 місяць порівняно з середньомісячною номінальною заробітною платою найманих працівників названих гірських районів. Негативна ситуація найбільше проявлялася у 2000-2002 рр., коли прожитковий мінімум на 1 особу на 1 місяць переважав середньомісячну заробітну плату на одного працівника у всіх зазначених районах, причому в Самбірському районі вона була найменшою. Зауважимо, що у 2000 р. прожитковий мінімум визначався на рівні 270 грн., в той час як середньомісячна зарплата в цьому ж році становила лише 90 грн.

Як відомо, політика в галузі оплати праці є найбільш значущою в системі соціальної політики, тому її ефективність – одна з важливих умов дієвості інституту соціального захисту населення. У даний час, враховуючи наявність значних розбіжностей у рівнях заробітної плати у галузевому та регіональному зрізах, назріла необхідність в удосконаленні організації та нормуванні праці, застосуванні мотиваційних механізмів високопродуктивної праці, механізмів регулювання фон-

Таблиця 1

Динаміка середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників
у 2000–2008 рр.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008**
	на одного штатного працівника, грн.								
Україна*	230	311	376	462	590	806	1041	1351	1806*
Львівська обл.*	196	272	339	419	523	713	923	1183	1570*
У тому числі									
<i>Міста</i>									
Львів	243	337	412	499	606	802	1035	1324	1324
Борислав	221	307	347	466	562	772	936	1187	1187
Дрогобич	184	278	342	409	504	681	855	1067	1067
Моршин	313	398	563	852	1099	1099
Новий Розділ	246	321	482	628	783	783
Самбір	165	240	307	382	490	641	812	1018	1018
Стрий	213	307	373	476	585	743	957	1017	1017
Трускавець	180	249	311	394	455	582	725	912	912
Червоноград	222	291	360	408	498	717	922	1182	1182
<i>Райони</i>									
Бродівський	155	207	261	331	423	581	744	991	991
Буський	109	150	207	260	354	510	654	800	800
Городоцький	123	198	253	331	429	585	703	918	918
Дрогобицький	117	163	209	274	359	507	656	869	869
Жидачівський	170	246	294	354	448	598	769	958	958
Жовківський	130	178	235	299	392	596	780	927	927
Золочівський	126	177	231	286	384	534	698	908	908
Кам'яно-Бузький	168	234	324	411	522	758	1000	1303	1303
Миколаївський	151	197	242	347	430	594	768	1025	1025
Мостиський	122	165	225	291	367	589	782	860	860
Перемишлянський	114	181	226	305	394	585	760	1011	1011
Пустомитівський	166	220	287	369	517	720	897	1056	1056
Радехівський	117	154	190	238	332	494	677	881	881
Самбірський	90	125	166	225	303	465	638	876	876
Сколівський	185	254	315	399	496	685	897	1139	1139
Сокальський	198	245	309	344	479	693	923	1244	1244
Старосамбірський	100	136	187	238	326	497	673	880	880
Стрийський	246	312	371	534	675	903	1099	1495	1495
Турківський	143	198	239	296	392	580	807	1020	1020
Яворівський	141	195	237	301	387	572	773	955	955

* Наведене за офіційними даними Державного комітету статистики України [Електронний документ] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

** Дані наведені станом на 01.01.2008 р.

*** За даними: Статистичний щорічник Львівської обл. за 2007 рік.: Частина II / за ред. С. О. Матковського. – Львів, 2008. – С. 232.

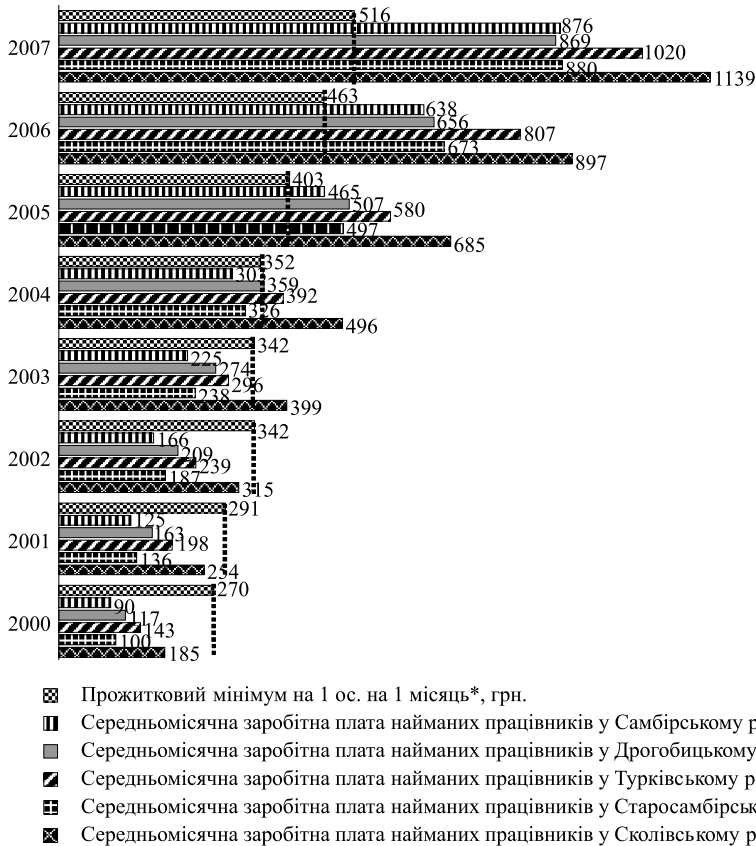

Рис. 1. Динаміка прожиткового мінімуму та середньомісячної заробітної плати найманих працівників** у гірських районах Львівської обл. у 2000–2007 рр. (За даними: Статистичний щорічник Львівської обл. за 2007 рік.: Частина II / – Львів, 2008. – С. 232.; Законодавча база про розмір прожиткового мінімуму [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1046.180.0>.)

* Дані обчислені як середньоарифметична величина прожиткового мінімуму протягом року, грн.
 ** Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників подана з розрахунку на одного штатного працівника, грн.

дів оплати праці залежно від результатів виробничої та фінансової діяльності підприємств, особливостей їх розташування. Це суттєво посилило б відповідальність держави в соціальному захисті перед своїми трудоактивними громадянами.

Слід зазначити, що наведені підходи відповідають принципам як політики Європейського Союзу щодо гірських територій, зокрема відображених у «Європейській хартії про захист гір» (розроблена Конгресом місцевих і регіональних органів влади Європи і рекомендована Парламентською Асамблеєю Ради Європи для офіційного затвердження Кабінетом Міністрів Ради Європи), так і в національних документах, зокрема Законі України «Про статус населених пунктів в Україні» [6].

Позитивним надбанням «Європейської хартії про захист гір», яке необхідно врахувати при формуванні інституту соціального захисту населення України, є потреба розвивати політику фінансової допомоги і податкових пільг у гірських регіонах з метою вирівнювання умов, а саме: а) запровадження системи пере-

розподілу засобів та допомог, включаючи податкові пільги для гірських регіонів, що перебувають у найменш сприятливому становищі, де доход населення нижче прийнятого рівня; б) компенсації природних чи екологічних обмежень, пов'язаних із характером гірських регіонів, а також обмежень, встановлених законодавчим чи договірним шляхом; в) заохочення облаштування працєактивних молодих людей у гірських регіонах, особливо в суспільному секторі [7, с. 14-19].

Щодо національного правового досвіду, Законом України «Про статус населених пунктів в Україні» визначено, що для забезпечення соціально-економічного розвитку населених пунктів, яким надано статус гірських, держава в соціально-захисному плані гарантує виділення бюджетних коштів, зокрема на: а) розвиток освіти, охорони здоров'я, культурно-побутового та торговельного обслуговування, а також фінансування заходів для розвитку та використання туристичних, рекреаційних і лікувальних можливостей гірського регіону; б) здійснення заходів щодо будівництва об'єктів соціальної інфраструктури; в) забезпечення в централізованому порядку поставок населенню життєво необхідної продукції в обсягах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України тощо. При цьому Закон гарантує також пільги громадянам, яким надано статус особи, що проживає і працює (навчається) на території гірського населеного пункту, належні умови оплати праці, збільшення розміру (на 20 відсотків) державних пенсій, стипендій та інші передбачені чинним законодавством види державної матеріальної допомоги [6, ст. 3; ст. 6]. Крім того, постановою Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах» визначено, що на підприємствах, в установах, організаціях та військових частинах, розташованих на території населених пунктів, яким надано статус гірських, тарифні ставки і посадові оклади працівників, військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ та Державної кримінально-виконавчої служби, визначені генеральною, галузевими та регіональними угодами як мінімальні гарантії в оплаті праці, а також встановлені за рішенням Кабінету Міністрів України або за його дорученням, підвищуються (на 25 відсотків) [8, ст. 1].

Таким чином, критеріальною соціально-захисною ознакою названих міжнародних і національних нормативно-правових актів є необхідність врахування оцінки фінансово-економічних, природно-ресурсних, науково-технічних і людських потенціалів з метою досягнення гармонії між діяльністю людини, екології та економічної системи, де досягався б принцип і економічної ефективності, і соціальної справедливості.

Отже, формування інституту соціального захисту населення має досягати всі складові своєї структури: нормативно-правову, фінансово-економічну, соціогуманістичну, організаційну, а також враховувати ризики, які перешкоджають належному функціонуванню цього інституту. Зокрема, врахування особливостей соціально-економічного розвитку регіону в ув'язуванні з поліструктурністю його соціального середовища, диференціацію населення за доходами (наприклад, населення гірських районів Львівської області), накладають певні вимоги і до диференційованого підходу щодо необхідності одержання соціальних гарантій та допомог, надання видів різноаспектного захисту як для економічно активного населення, так і для соціально-вразливих груп. Це є необхідною умовою удосконалення державних механізмів соціального захисту з урахуванням загальнодержавної і місцевої бюджетної політики, цільових фондів та соціальних програм розвитку гірських регіонів.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/show.php?uid=1013.3.0>.
2. Економічний словник: словник-довідник / [за ред. П. І. Багрія, С. І. Дорогунцова]. – Головна редакція Української радянської енциклопедії Академії наук Української РСР. – К., 1973. – 624 с.
3. Головатий М. Ф. Соціальна політика та соціальна робота : [Термінол.-понятійн. слов.] / М. Ф. Головатий, М. Б. Панасюк. – К. : МАУП, 2005. – 555 с.
4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / Мар'ян Іванович Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 511 с.
5. Бідак В. Я. Складові системи державного регулювання соціального розвитку і соціального захисту / Володимир Ярославович Бідак // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 1. – С. 35-41.
6. Закон України «Про статус населених пунктів в Україні» [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=56/95-BP>
7. Кравців В. С. Гірська політика: міжнародні акти та світовий досвід / В. С. Кравців, Ю. І. Стадницький ; НАН України. Ін-т регіонал. досліджень. – Львів, 2005. – 50 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про умови оплати праці осіб, які працюють в гірських районах» [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=648-95-%EF>.

Бідак В.Я., Гладченко М.М. Ризики формирования института социальной защиты населения Украины (на примере Львовской области).

Исследованы элементы, составляющие процесс формирования института социальной защиты населения, в частности в региональном измерении. Проанализирован ряд рисков, препятствующих нормальному функционированию данного института. Отражены факторы, существенно снижающие эффективность национальной и региональной политики социальной защиты в условиях финансово-экономического кризиса при аккумуляции социальных рисков. Предлагается учет особенностей социально-экономического развития региона в увязке с полиструктурностью его социальной среды, дифференциацией населения по его доходам при разработке социально-защитных программ (на примере горных районов Львовской области).

Ключевые слова: система социальной защиты населения, институт социальной защиты населения, риски формирования института социальной защиты населения.

Bidak V.Ya, Hladchenko M.M. Risks of Forming of the Institute of Social Protection of Ukrainian Population (on the Example of Lviv Region).

The elements, which constitute the process of forming of the institute of social protection of population, are investigated, in particular in the regional dimension. The range of risks that hamper the normal functioning of the institute in question is analyzed. The factors, which substantially reduce the efficiency of national and regional policy of social protection in terms of financial and economic crisis considering the accumulation of social risks, are presented. The proposals over the account of features of socio-economic development of region are made on the basis of multistructural properties of its social environment and by differentiation of population by its profits when developing the programs of social protection (on the example of mountain districts of Lviv region).

Key words: system of social protection, institute of social protection, the risks of forming the institute of social protection.

Надійшло 07.09.2009 р.